

Auna kimar Kasar Nageriya

Takaitaccen bayani

Najeriya kasa mafi yawan bakaken fata mai yawan al'umma kimanin miliyan 201m (WorldBank 2019)¹, kasa ce ta Tarayya mai jihohi talatin da shida (36) da Babban Birnin Tarayya. Akwai harsuna dari biyar da ashirin da daya (521) tare da kabilu sama da dari biyu da hamsin (250). An zabi Turanci a matsayin harshe na Nigeria a hukumance, don sauకaka hadin kan al'adu da yare na kasar. Najeriya al'umma ce mai bambancin addinai, inda Kiristanci da Addinin Musulunci suka fi kowa da'awar addini, tare da wasu 'yan tsiraru da ke bin Addinai na Gargajiya (Wikipedia)². Bayanan hakkin dan adam da alkaluman talauci na kasar mai arzikan man fetur babu kyau. A cewar Ma'aikatar Harkokin Wajen Amurka³ muhimman manyan matsalolin hakkin bil'adama su ne amfani da karfi fiye da kima daga jami'an tsaro, rashin hukunta masu cin zarafi, fyade, azabtarwa da sauransu.

Kasar tsarin tarayya take yi kuma mai gamewa dangane da kabilanci, yanki da dokoki. Wasu manyan takardun doka da ke tallafawa SEAH sun hada da Kundin Tsarin Mulki, Dokar Hana Cin zarafin Mutane, Dokar Kare Hakkin Yaran da Laifin Cin zarafin Jim'a i Tsarin Manyan Makarantu. Najeriya mai tsarin maza ke rike da madafun iko yana bukatar canjin halaye mai zurfi don canjin al'adu da canje-canjen ikon mulki.

An tsara kimantawar kasar ne don bayar da tushe na shaida wanda zai iya ba da bayanin zanen manyan cibiyoyin kasar don albarkatun kiyayewa da cibiyoyin tallafi (RSH). An gabatar da hanyoyi dabab-daban don tattara bayanai a cikin aikin kimanta kasar. Wadannan sun hada da Ganawa tare Muhimman masu ba da bayanai, Bincike ta yanar gizo da Bitar Binciken da Wasu suka wallafa

Muhimman sakamako da Shawarwari

Manyan masu ruwa da tsaki da za a shigar

Cibiyar sadarwar PSEA ta Najeriya ita ce babbar mai gudanarwa a cikin batutuwani SEAH a Najeriya, wannan don haka zai zama mai muhimmanci a matsayin kawance da wanda za mu raba albarkatu, kuma a matsayin (hanyar kawai) da ta kasance a Nijeriya wacce aka kebe don batun SEA. A cikin wannan hanyar sadarwar akwai duk masu ruwa da tsaki na aikin jin kai wadanda suka dace wadanda RSH za ta so su samar da Aikin Al'umma (duk da cewa muna son fadada RSH CoP ya wuce bayanan mambobin yanzu, akasari INGOs da UN).

INGO dandalin tattaunawa ne na kungiyoyi masu zaman kansu na duniya da ke aiki a Najeriya. Wannan rukunin zai kuma kasance kungiya don yin hulda tare da su, musamman wajen raba albarkatu da kuma samar musu da alaka da abokan aikinsu na CSO zuwa Cibiyar Yanar Gizo ta Nijeriya. Duk da haka, ya cancanci a lura cewa wadancan CSOs din da suka riga suka hada kai da INGOs na iya zama ba sa fuskantar hadari sosai kuma ba za su dace da rukunin CSO masu karancin albarkatu ba kamar yadda RSH ta bayyana tunda INGOs sukan tallafa musu wajen kariya.

¹ Bankin Duniya 2019

² <https://en.wikipedia.org/wiki/Nigeria>

³ Ma'aikatar Harkokin Wajen Amurka

Hukumar Kwararru ta Kasa kuma ta hada kyakkyawan albarkatun sadarwar, mai bawa RSH damar samun kungiyoyi daban-daban, tsari da kungiyoyi, da bayani game da damar da ta dace inda RSH za ta iya yin tasiri. Za mu so mu kula da wannan muhimmin rukunin mashawarta.

Wasu hanyoyin sadarwar/masu ruwa da tsaki masu babban asusun CSO don shiga sun hada da NINGONET (tarin Kungiyoyin da ba na kasar waje ba), Mata da ke cikin masu aikin jin kai, kungiyoyin hadin gwiwa na kananan kungiyoyi masu zaman kansu masu fafutukar ilimi ga Kowa (CSACEFA)

Za mu yi aiki tare da FCDO Nijeriya don tabbatar da cewa za mu iya samun dama da kuma yin tasiri ba kawai abokan shiri na FCDO ba, har ma da kungiyoyin masu ba da taimako da abokan huldarsu, don isa ga kungiyoyi mafi yawa.

Mai da Hankali kan Kokarin Karfafa Karfin aiki ta cibiyar kasa

Gibin Jigo

Horarwa kan kariya tana da wuyar yi akai-akai ga kungiyoyi. Akwai gazawa game da amfani da ka'idojin kasashen duniya, kimantawa ga wadannan ka'idojin da tunkarar hadarin. Cibiyar ta Nijeriya za ta yi niyyar habaka ilimi da kwarewa akan ka'idojin kasashen duniya na SEAH da yadda ake amfani da su a yanayin cikin gida. Wannan na iya kasancewa dangane da samar da kayan aiki don taimakawa CSOs kimanta kansu akan wadannan ka'idojin har ma da habaka iya aiki akan gudanar da hadarin SEAH

Binciken ya nuna gibin da ke tsakanin yin aiki tare da abokan aiki don karfafa manuofinsu da hanyoyinsu, kafa tsarin tonon-asiri, hanyoyin bayar da rahoto na gari, sanin matsayin albarkatun dan adam kamar yadda ya shafi SEAH, goyon bayan wadanda suka tsira da gudanar da binciken SEAH. RSH a Nijeriya suna bukatar tallafawar kungiyoyi don karfafa tsarin HR dinsu ta amfani da mahangar PSEA da sauran ayyukan tallafi kamar ICT, kafofin watsa labarai da sadarwa. Amfani da masu sa kai abu ne gama gari a cikin kungiyoyi masu zaman kansu /CSOs. RSH na iya tallafawa CSOs wajen fadakar da masu sa kai da kuma habaka kayan aiki wadanda za su sa ido ga masu sa kai da kananan ma'aikata game da rawar da suke takawa

Ganin irin ratar da aka samu na PSEA / Kariya a cikin shirye-shiryen cigaba da sauran sassan Nijeriya amma maimakon mai da hankali a arewa maso gabas saboda rikice-rikicen jin kai, RSH za ta yi niyyar tallafawa don magance wannan bukatar. Tallafawa hanyar sadarwar PSEA da gano hanyoyin da za a gina al'adar aiki wacce za ta isa ga kungiyoyi da yawa (na gida, da farko).

Hanyar karfafa iya aiki

Binciken ya nuna fifikon hanyoyi daban-daban na karfafa iya aiki wadanda suka hada da horar da mutum shi kansa, jagoranci, koyo tsakanin sa'anni, dandalin yin tambayoyi da ilmantarwa, jerin sunayen masu samar da ayyuka wadanda suka kwarewa tare da kariya, bayanin mutum na ainihi da kuma samun damar amfani da albarkatun yanar gizo. Dangane da wannan, RSH za ta gano mutane abokan hadin gwiwar CSO don cin gajiyar al'adar tallafin karfafa iya aiki ga wadanda aka niyyata. Za'a fara gwada wannan ta farawa da hanyar shawarwari (inda masu ba da shawara da aka gano za su tallafawa masu karbar tallafin shawara na CSO da aka sanya) kuma daga baya ya hada da horo na mutum da kansa (tare da tantance hadari da bin ka'idojin COVID-19). Za a yi amfani da whatsapp a zaman dandalin karuwa da juna don rabawa da koyo tare da wadannan mutanen na CSOs. Wannan zai ba da dama ga CSOs masu halarta don raba darussa ga junansu don koyo tsakanin sa'anni. Al'ummar karuwa da juna za ta samar da dandali don yin tambayoyi da koyo daga wasu. Jerin sunayen masu samar da hidimomi za'a saka su a Cibiyar Nijeriya bayan kwazo da tabbatar da ingancin. Tsarin koyo ta yanar gizo, Taron yanar gizo/fayilolin sautin yanar gizo, hidimar Tambayi Gwani da albarkatun yanar gizo su ma za'a sauksaka su kuma a samar da su a Hub din na yanar gizo

don fa'idantar da yawancin CSOs wadanda suke da sha'awa ba tare da kashe kudi ba, wannan zai bawa hidimar RSH damar zuwa ma'auni. biyan bukatun wadanda suka fi son wadancan hanyoyin.

Duk da haka, yana da mahimmanci a lura cewa canji tare da himmar iya aiki ba ya faruwa kai tsaye don akwai bukatar canje-canje ba kawai ga ilimi ba har ma da dabi'a wadanda yawanci ake tsara su ta dabi'a, addini da zamantakewar jama'a.

Rukunin mutanen da aka nufa

Ganin sakamakon binciken wanda ya nuna kungiyoyi masu zaman kansu / CSOs suna da iyakantacce ko rashin sani iya gwargwado na kariya, ayyukan cibiyar za su fi mai da hankali kan kungiyoyi masu zaman kansu da CSOs da aka yi wa rajista a Nageriya ba tare da hadin gwiwar kasashen duniya ba. Wannan zai kasance ne daga wadanda ke da izinin kasa da aka yada a fadin jihohi 36 na Nageriya da kuma FCT zuwa wadanda ke da karin shiyya ko jihohin da aka fi mai da hankali a kansu da kuma niyyar kai wa ga wurare masu wahalar isa. Ganin ratar da aka gano a wasu yankuna / jihohi a Nijeriya, musamman wadanda ke aiwatar da shirye-shiryen cigaba, cibiyar za ta yi niyyar kai wa ga CSOs kai tsaye a cikin sauran yankuna da ba sa cikin Arewa maso Gabas, wadanda ke da mahimmancin kai musu taimakon jin kai kuma don kara sani tare da samun karin albarkatu akan kariya / PSEA. Hanyoyin sadarwa da hadin gwiwa za su kasance wata muhimmiyar hanya ta isa ga CSOs, don haka ya kamata su zama mahimmin rukuni na RSH wanda aka ba su damar yin jigilar kayayyaki ga membobin.

RSH ba za ta yi aiki kai tsaye don karfafa tsarin kariya na ma'aikatun gwamnati, hukuma ko sashe (MDAs) ba, an fi mai da hankali kan CSOs. Duk da haka, gwamnati ta hanyar Ma'aikatar Harkokin Mata ta Tarayya da Cigaban Jama'a (FMWASD) za ta kasance wani bangare na Hukumar Kwararru ta Kasa wadanda ke ba da jagoranci da sa ido kan ayyukan RSH a Nijeriya. CSOs da za su ci gajiyar ayyukan RSH ta hanyar haduwa da kungiyar karuwa da juna da sauran albarkatun da ake da su na iya ganin bukatar yin shawarwari don ayyuka dabab-daban ko nazarin manufofi a wani bangare kamar ilimi, kiwon lafiya, kamfanoni masu zaman kansu da dai sauransu. RSH kanta ba ta da halaccin jagorantar kamfe na goyon baya don ba CSO ba ce.

Bayar da Kayan Aiki/Albarkatu da Masu Ba da Hidimomi da Bincike/Shaida

Za a ci gaba da sabunta kayan aiki, albarkatu da masu ba da hidima kamar yadda zai zama daftarin aiki na rayuwa. Za a raba sakamakon a kan cibiyar yanar gizo ta kasa. Ganin cewa babu rubutacciya shaida akan SEAH da bangaren agaji, RSH na iya aiki tare da cibiyar sadarwar PSEA don bincike akan wannan yanki.

Binciken ya nuna gibi a yawan masu ba da hidima masu zaman kansu a bangarori dabab-daban na kariya wato bincike, gudanar da binciken kariya/kimanta hadari, kariya a cikin sadarwa da ICT. RSH na son yin la'akari da dabaran gina kwararrun rukunin masu ba da hidima na cikin gida ta yadda sashen ba da agaji na Nageriya ba zai dogara da masu ba da shawara na kasa da kasa ba wadanda kila ba za a ba su wuri mai kyau don ba da tallafi na asali a yankin ba.

Akwai babbar tazarar shaida a kan sikelin abin da ya faru na SEAH tsakanin kungiyoyin agaji da yadda kungiyoyin ke daukar matakai. Rashin iyawarmu wajen gano kusan duk wani bincike ta hanyoyin mutane yana nuna babbar bukata don tattara bayanai da gina shaidu. Tawagar RSH za ta bukaci tuntubar NEB da sauran manyan masu ruwa da tsaki (duba kasa) don taimaka mana wajen ayyana makasudin, bisa la'akari da hanyoyi da yawa da wannan aikin zai iya tafiya (e.g. ko ana amfani da ka'idojin kasashen waje a cikin gida, da kuma dacewa/daraja). Hakanan, yana da mahimmanci bincika yadda za mu iya yin hakan - tare da hadin gwiwar cibiyoyin bincike a Nageriya da na duniya; tare da sauran shugabanni masu hangen nesa a bangaren; ko tare da abokan hadin kan FCDO a cikin kasa.